

ЎЗБЕКИСТОНДА КЕЧГАН ПАНДЕМИЯ ШАРОИТИДА АҲОЛИНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШНИНГ КЎРИНИШЛАРИ

М.Абдурахмонова

Фарғона давлат университети доценти, и.ф.н.
manzura.abdurahmonova@mail.ru

Д.Юлдашева

Фарғона давлат университети магистранти

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада ижтимоий иш яхшиликка қаратилган сифат бўлиб, мамлакатлар ўз халқларини ижтимоий ҳимоя қилишда ижтимоий таъминот ва ижтимоий фаолият орқали амалга ошириши, бунда жамғармаларнинг аҳамияти ва ушбу жамғармаланинг сарф йўналишлари орқали эҳтиёжманд оилаларга таъсири ёритиб берилган.

Калит сўзлар: *ижтимоийлашув, ижтимоий иш, ижтимоий таъминот, пандемия, жамғарма, темир дафтар, аёллар дафтари, ёшлар дафтари, меҳр дафтари, меҳнат бозори.*

ПРОЯВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ В УЗБЕКИСТАНЕ

АННОТАЦИЯ

В данной статье социальная работа представляет собой качество, направленное на благо, которое страны реализуют в социальной защите своего народа посредством социальной защиты и социальной деятельности, в которой раскрывается важность сбережений и влияние этих сбережений на нуждающиеся семьи через направления расходования средств.

Ключевые слова: *социализация, социальная работа, социальное обеспечение, пандемия, фонд, железная книга, женская книга, молодежная книга, благотворительная книга, рынок труда.*

КИРИШ

Ижтимоий иш, ҳимоя қадимдан ҳар бир инсон қалбида жойлашган бўлиб, меҳр-оқибат, мурувват, яхшилик қилиш, тарбия ва инсонийлик каби сифатларда акс этиб келган. Аслида бу сифатлар инсон қалби орқали бири-бирига берилди. Ушбу сифатлар билан шаклланиган инсонлар орқали ташкил топган давлатлар ўз халқларини кучли ижтимоий ҳимоя қиладилар.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Жаҳон тажрибаси асосида фикр билдириш мумкинки, ижтимоий ҳимоя икки устун - ижтимоий таъминот ва ижтимоий фаолият асосида юзага келади.

1. Ижтимоий таъминот тизими - ҳукумат томонидан молиялаштириладиган ва пенсия жамғармаси томонидан ажратиладиган пул маблағлари воситалари кўринишадига турли тўлов дастурларини ўз ичига олади;

2. Ижтимоий иш тизими - инсонларга шахсий ва ижтимоий қийинчиликларни бартараф этишда қўллаб-қувватлаш, ҳимоя қилиш, тузатиш, реалибитация орқали ёрдам беришга қаратилга касбий фаолият ҳисобланади.

Ер юзида ҳукум сураётган пандемия шароитида Ўзбекистон ўз халқини қўшимча равишда Инқирозга қарши жамғармаси, Бандликка кўмаклашиш жамғармаси, Жамоат ишлари жамғармаси, «Маҳалла» ва «Саховат ва кўмак» хайрия жамғармалари маблағлари кабилар орқали ҳам қўллаб-қувватлаб келди.

Жумладан, пандемия шароитида Ўзбекистонда кам таъминланган ва ҳимояга муҳтож одамларга кенг кўламли бир марталик ижтимоий ёрдам март ойида ташкил этилган Инқирозга қарши жамғармаси ҳисобидан кўрсатилди. Унинг ижтимоий соҳага қаратилган харажатлари 11 август ҳолатига 2,56 трлн сўмни ташкил этган, шундан 489 млрд. сўм маблағи ижтимоий нафақа тўловларига йўналтирилган.¹ Шунингдек, аҳолининг эҳтиёжманд қатламни ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида Ўзбекистондаги ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларга ёрдам кўрсатиш учун эҳтиёжмандлар тўғрисидаги маълумотлар киритилган «**темир дафтар**» рўйхати жорий қилинди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2019 йил 21-ноябрдаги Аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиши соҳасидаги устувор вазифалари муҳокамасига бағишланган йиғилишидаги “...балки муҳтожларнинг “оёққа туришига” кўмаклашиш” зарур деганларида, мисол учун, ногиронлиги бўлган шахсларга тегишли меҳнат шароити яратиб бериш орқали уларнинг 80 фоизини фойдали меҳнатга жалб қилиш мумкинлиги² ҳақида тўхталадилар. Шунингдек бугунги кундаги Ўзбекистонда пандемия шароитида аҳолини кучли ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадидаги давлат сиёсатида амал қилаётган “Темир дафтар” тушунчаси ва “Темир дафтар” га киритилган оилаларни ижтимоий-иқтисодий қўллаб-қувватлаш орқали уларни бандлигини таъминлаш, даромадларини ошириш зарурлиги, оилаларни фаровонлигига эришилишига қаратилган.

¹ Юсупов Д. Пандемия шароитида ижтимоий ёрдам. <https://www.gazeta.uz/uz/2020/08/17/social-support/>

² Ш.Мирзиёев-дал-задание-создать-условия-работы-людям-инвалидам. <https://www.kun.uz/news/2019/11/21/>

Шундай экан, «Темир дафтар» — узи нима у³? деган савол ҳам туғилиши табиийдир. Бунга жавобан «Темир дафтар» — карантин шароитида ишсиз, даромадсиз қолган эҳтиёжманд, ёрдамга муҳтож оилаларнинг маҳаллада шакллантирилган шаффоф рўйхати; «Темир дафтар» ўз навбатида фуқаролар йиғинлари раисининг сектор ва ҳудуд раҳбари билан ҳамкорликдаги фаолиятини мустаҳкамлайди; «Темир дафтар» ни юритишда эҳтиёжманд оилаларнинг 7 тоифаси, жумладан:

- кам таъминланган,
- ногиронлиги бўлган;
- ижтимоий ҳимояга муҳтож оилалар;
- якка-ёлғиз кексалар;
- доимий ишсиз фуқаролар;
- карантин туфайли ишсиз қолган фуқаролар;
- оғир эпидемиологик ҳудудлардан кўчириб келинган фуқароларни

камбағалликдан чиқариш чоралари кўрилади. Ушбу чора-тадбирларни амалга оширишда ишсиз, даромадсиз қолган эҳтиёжманд, ёрдамга муҳтож оилаларнинг маҳаллада шакллантирилишида тадбиркорлик субъектлари ва маҳалла институтини кенг жалб қилиш амалиёти ҳам самарали фаолият олиб борди. Ушбу ҳамкорлик амалиёти орқали юзага келган вазиятда қисқа муддатда барча ресурсларни жамлаш ва уларни марказлаштирилган ҳолда аҳолига самарали тарзда етказишда авваламбор энг заиф қатламлар, ишсиз қолганлар, даромад манбаидан айрилганлар ва бошқа қатламларга чекловларсиз, хавфсиз ёрдам бериш тизими йўлга қўйилди.

Лекин, пандемия натижасида ижтимоий-иқтисодий инқироздан азият чеккан оилаларга бир марталик ёрдам уларга бир муддат ўзини тиклаб олишга имкон беради, холос ҳамда паст малакали ва жамоат ишларидан келадиган паст миқдордаги маошнинг оила умумий даромадига кўрсатадиган ижобий таъсири сезиларли бўлмаслиги мумкин. Халқаро меҳнат ташкилотининг 2020 йил 1 чорак якуни бўйича эълон қилган мониторинг натижаларига кўра, апрель ойининг бошига келиб Covid-19 пандемияси таъсирида глобал миқёсда 2,7 млрд иш ўринларининг тўлиқ ёки қисман ёпилишига олиб келган, бу эса жаҳондаги иш билан банд аҳолининг 81 %ига таъсир қилди.⁴ Глобал инқироз натижасида дунёда қайси соҳани олмайлик, иш ўринлари сони қисқаришига, ишлаб чиқариш қувватларининг қисман ёки тўлиқ тўхталишига, масофадан

³ Боймирзаева С. <http://xs.uz/uz/post/temir-daftar-oz-nima-u>

⁴ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf

ишлаш тамайиллари жорий этилиши натижасида меҳнат унумдорлиги пасайишига олиб келган.

Бугунги кунда Ўзбекистон меҳнат бозорида 13,5 млн киши банд бўлиб, улардан 5,7 млн киши расмий ва 7,8 млн киши норасмий секторда, шу жумладан, 2,6 млн киши меҳнат мигранти сифатида меҳнат қилмоқда.⁵

Жорий қилинган карантин чоралари таъсирида энг қаттиқ зарба норасмий соҳаларда иш билан банд бўлганлар бўлиб, қарийб 1,6 млрд нафар ишчиларга жиддий таъсир қилган.⁶ Шунингдек, карантин даврида Бандликка қўмаклашиш жамғармаси ва Жамоат ишлари жамғармаси ҳисобидан, 141 минг 800 нафар ишсиз фуқароларнинг бандлиги таъминланиб, уларга 43 миллиард 225 миллион сўм иш ҳақи тўлаб берилган.⁷ Шунингдек, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида ва бандлигини таъминлаш мақсадида "Коронавирус пандемияси даврида аҳоли, иқтисодиёт тармоқлари ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" Президент фармони имзонланди. Таъкидлаш жоизки, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш – бу янги иш ўринларини яратиш, бозорда талаб ва таклифни шакллантириш, пировардида иқтисодий ўсишни таъминлаш учун катта имконият ва заҳира ҳисобланади. Карантин даврида аҳолини фаол иш билан банд қилиш мақсадида ҳудудларда тадбиркорлар, фермерлар ва банклар томонидан бир қатор ташаббуслар ишлаб чиқилди. Буларга⁸:

- камбагал оилаларга томорқада экин экишга ёрдамлашиш, уларга қорамол ва парранда тарқатиш ҳамда касаначиликни йўлга қўйиш;
- Тошкент шаҳрида хусусий банклар туманларга бириктирилиб тадбиркорликни ривожлантиришга қўмак бериш;
- карантинга қадар ишсиз бўлган ва кунлик даромад асосида яшаб келган қўлаб фуқаролар фаол меҳнат орқали иш билан таъминлаш;
- барча ҳудудларда сервис соҳасини ривожлантириш;
- ишлаб чиқарувчи корхоналарга товарларини аҳолига бўлиб-бўлиб тўлаш шарти билан сотишни рағбатлантириш;
- тижорат банклари аҳолига уй-жойларни ремонт қилиш ҳамда автотранспорт, маиший техника ва бошқа товарларга кредитлар беришни кенгайтириш;

⁵ Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигининг расмий маълумотлари. <https://mehnat.uz/uz/news/2019-yilda-uzbekistonning-ishsizlik-darazhasi-qancha>

⁶ <https://review.uz/oz/post/pandemiya-krizisi-sharoitida-aholini-ijtimoiy-qollab-quvvatlash-yonalishlari>

⁷ <https://review.uz/oz/post/pandemiya-krizisi-sharoitida-aholini-ijtimoiy-qollab-quvvatlash-yonalishlari>

⁸ <https://review.uz/oz/post/pandemiya-krizisi-sharoitida-aholini-ijtimoiy-qollab-quvvatlash-yonalishlari>

- онлайн технологиялар орқали ўзини ўзи банд қилган фуқаролар учун даромадларини олиш учун зарур шарт-шароит ва енгилликлар яратиш;
- оилавий ва уй шароитидаги ҳунармандчиликни ривожлантириш бўйича имтиёзлар бериш ва маҳсулотларини сотишга қўмаклашиш кабиларни қамраб олади.

ХУЛОСА

Хулоса ўрнида, ушбу амалга оширилаётган ташаббуслар аҳолини ижтимоий ҳимоясини ортишига, янги иш ўринларини яратилишига, уларни бандлигини таъминланишига олиб келиши билан биргаликда халқни пандемия кечаётган оғир даврда жипслашишига, сабр-матонат билан иқтисодий қийинчиликларни енгиб ўтишига хизмат қилади.

REFERENCES

1. Юсупов Д. Пандемия шароитида ижтимоий ёрдам. <https://www.gazeta.uz/uz/2020/08/17/social-support/>
2. Ш.Мирзиёев-дал-задание-создать-условия-работы-людям-инвалидам. <https://www.kun.uz/news/2019/11/21/>
3. Боймирзаева С. <http://xs.uz./uz/post/temir-daftar-oz-i-nima-u>
4. Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигининг расмий маълумотлари. <https://mehnat.uz/uz/news/2019-yilda-uzbekistonning-ishsizlik-darazhasi-qancha>
5. <https://review.uz/oz/post/pandemiya-krizisi-sharoitida-aholini-ijtimoiy-qollab-quvvatlash-yonalishlari>
6. Абдурахмонова, М. М. (2020). Ижтимоий иш касбий фаолиятининг мактабга йўналтирилган соҳасини ривожланишида жаҳон амалиёти тажрибалари. *Журнал Социальных Исследований*, 3(6).
7. Абдурахмонова, М. М. (2021). Теории межсекторальных подходов к защите детей. *Человек. Наука. Социум*, (2), 62-74.
8. Абдурахмонова, М. М. (2021). Необходимость изучения общественного мнения для принятия эффективных решений в школе. *Человек. Наука. Социум*, (1), 33-46.
9. Абдурахмонова, М. М., & Маллабоев, Ш. А. (2016). Узбекская модель развития малого предпринимательства. *Ученый XXI века*, 62.
10. Абдурахмонова, М. М., & Содикова, Д. Ш. (2020). Efficiency of management of higher education institutions in the preparation of qualified personnel. *Человек. Наука. Социум*, (2), 8-27.

11. Абдурахмонова, М. М. (2021). Мактабларда самарали қарор қабул қилиш учун жамоатчилик фикрини ўрганиш зарурияти. *Журнал Социальных Исследований*, (SPECIAL ISSUE 1).
12. Абдурахмонова, М. М., & Орипов, А. (2019). Основные направления и приоритеты научной актуализации информационной парадигмы гражданского общества. *Мировая наука*, (12), 56-59.
13. Абдурахмонова, М. М., & Мирзажонов, Ж. (2020). Роль конституции в построении правового государства и гражданского общества. *Теория и практика современной науки*, (3), 9-11.
14. Абдурахмонова, М. М., & Маллабоев, Ш. А. (2016). Uzbek model of small business development. *Учёный XXI века*, (3-4 (16)), 58-63.
15. Madaliyeva, F., & Abduraxmonova, M. (2021). O'zbekistonda maktab bitiruvchi o'quvchilarini kasb-hunar bilan ta'minlashda ijtimoiy ish amaliyoti. *Студенческий вестник*, (8-3), 94-95.
16. Abduraxmonova, M., & A'zamova, Z. (2021). O'zbekistonda pensiya ta'minoti tizimini shakllantirishning muhim jihatlari. *Интернаука*, (7-2), 91-93.
17. Sharipova, K., & Abduraxmonova, M. (2021). O'zbekiston maktablarida mehribonlik uylari tarbiyalanuvchisi bo'lgan o'quvchilar bilan ijtimoiy ish amaliyoti istiqbollari. *Студенческий вестник*, (8-3), 82-83.
18. Abdurakhmonova, M., Karimova, G., & Karimova, M. (2021). Role of ethical culture in preventing violence among spupils. *Интернаука*, (11-2), 50-51.
19. Abdurakhmonova, M. M., Akramov, D. O., & Egamberdiev, F. A. (2020). Conceptual aspects of the development of social work in the new social protection system of Uzbekistan. *Chief Editor*, (5), 8.
20. Abdurakhmonova, M. M. ugli Mirzayev, MA, Karimov, UU, & Karimova, GY (2021). Information Culture And Ethical Education In The Globalization Century. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(03), 384-388.
21. Abdurakhmonova, M. M., Akramov, D. O., & Egamberdiev, F. A. Conceptual aspects of the development of social work in the new social protection system of Uzbekistan. Chief Editor.
22. Abdurahmonova, M. (2020). World practical experience of developing a school-oriented sphere of professional activity of social work. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(6), 1181-1186.